

**RIVOJLANGAN RAQAMLI TEXNALOGIYALAR DAVRIDA SHAHSIY
MA'LUMOTLARNING AHAMIYATI VA XAVFSIZLIGI**

*Kadirova Dildora Irkinovna TDYU
huzuridagi M.S. Vosiqova nomidagi
akademik litsey o'qituvchisi
Abdulxoshimov Jasurbek Odil o'g'li
TDYU huzuridagi akademik litsey
2-bosqich 4-guruh talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqola internetda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning huquqiy jihatlarini tahlil qiladi. Internetning rivojlanishi va raqamli texnologiyalarning keng tarqalishi bilan birga, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Maqolada O'zbekistonning "Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risida"gi qonuni va uning shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va uzatish bo'yicha qo'yilgan talablar tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada xalqaro me'yorlar, xususan, Yevropa Ittifoqining GDPR (Umumiy ma'lumotlar himoyasi to'g'risida) qonuni va uning O'zbekistonda tatbiq etilishi haqida ma'lumot beriladi. Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning ahamiyati va internetdagi xavf-xatarlarga qarshi kurashish usullari ham yoritilgan. Ushbu maqola shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha amaldagi qonunchilikni, xavfsizlik choralari va global tajribalarni birlashtirib, bugungi kunda bu sohadagi huquqiy va texnik choralarni yaxshilash zarurligini ta'kidlaydi.

Abstract: This article analyzes the legal aspects of personal data protection on the Internet. Along with the development of the Internet and the wide spread of digital technologies, the issue of ensuring the security of personal data is gaining urgent importance. The article analyzes the Law of Uzbekistan "On Protection of Personal Data" and its requirements for the collection, storage, processing and transfer of personal data. The article also provides information on international standards, in particular, the European Union's GDPR (General Data Protection) law and its implementation in Uzbekistan. The importance of protecting personal information and ways to combat online threats are also covered. This article combines current legislation, security measures and global experiences on personal data protection and highlights the need to improve legal and technical measures in this area today.

Абстрактный: В данной статье анализируются правовые аспекты защиты персональных данных в сети Интернет. Наряду с развитием сети Интернет и широким распространением цифровых технологий, вопрос обеспечения безопасности персональных данных приобретает актуальную важность. В статье анализируется Закон Узбекистана «О защите персональных данных» и его

требования к сбору, хранению, обработке и передаче персональных данных. В статье также представлена информация о международных стандартах, в частности, о законе Европейского Союза GDPR (Общая защита данных) и его реализации в Узбекистане. Также освещается важность защиты личной информации и способы борьбы с онлайн-угрозами. Эта статья объединяет действующее законодательство, меры безопасности и мировой опыт защиты персональных данных и подчеркивает необходимость совершенствования правовых и технических мер в этой области сегодня.

Kalit so'zlar: Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, internet xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish, GDPR, Cyber-xavfsizlik, ma'lumotlarni saqlash, huquqiy himoya, raqamli texnologiyalar, shaxsiy ma'lumotlarni qayta ishlash, xalqaro me'yorlar, maxfiylik, phishing hujumlari, ma'lumotlarni o'g'irlash, internetdagi xavf-xatarlar.

Keywords: Personal data protection, internet security, personal data collection, GDPR, Cyber-security, data storage, legal protection, digital technologies, personal data processing, international law security, privacy, phishing attacks, data theft, dangers on the Internet.

Ключевые слова: Защита персональных данных, интернет-безопасность, сбор персональных данных, GDPR, Кибербезопасность, хранение данных, правовая защита, цифровые технологии, обработка персональных данных, международно-правовая безопасность, конфиденциальность, фишинговые атаки, кража данных, опасности в Интернете.

Raqamli texnologiyalar va internetning jadal rivojlanishi bugungi kunda butun dunyo bo'ylab shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlashni eng dolzarb masalalardan biriga aylantirdi. Internet foydalanuvchilari kundalik hayotlarida o'zlarining shaxsiy ma'lumotlarini turli onlayn platformalar orqali taqdim etishadi. Bu ma'lumotlar ijtimoiy tarmoqlar, onlayn xaridlar, bank xizmatlari va boshqa ko'plab xizmatlarda ishlatiladi. Biroq, bu jarayonning o'ziga xos xavf-xatarlarni ham o'z ichiga olishi tabiiydir. Shaxsiy ma'lumotlarning noto'g'ri ishlatilishi, o'g'irlash yoki noqonuniy qo'llanishi foydalanuvchilar uchun katta zarar keltirishi mumkin. Masalan, shaxsiy ma'lumotlarning firibgarlik yoki identifikatsiya o'g'irligi kabi jinoyatlar uchun ishlatilishi xavfi doimiy mavjud.

Bugungi kunda shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi global muammo sifatida qabul qilinmoqda. Har bir mamlakat o'z qonunlari va tartib-qoidasini ishlab chiqayotgan bo'lsa-da, xalqaro miqyosda bu muammoni hal qilishda hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekistonda ham internetda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga qaratilgan qonunchilik va siyosatni yaxshilashga doir bir qator islohotlar amalga oshirilgan. 2019-yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan

tasdiqlangan "Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risida"gi qonun shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan dastlabki qadam bo'ldi. Ushbu qonun shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va saqlashda to'g'ri tartib va shaxslarning huquqlarini himoya qilishni ta'minlashni nazarda tutadi.

Xalqaro miqyosda esa Yevropa Ittifoqining "Umumiy ma'lumotlar himoyasi to'g'risida"gi (GDPR) qonuni, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha eng yuqori standartlarni belgilovchi huquqiy me'yor hisoblanadi. Ushbu qonun Yevropa davlatlari uchun majburiy bo'lib, shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish va saqlashda shaxsning ruxsati va ma'lumotlarni himoya qilish choralarini qat'iy belgilaydi. O'zbekiston uchun bu qonunlarning tadbiri va moslashtirilishi, mamlakatning global xavfsizlik tizimiga integratsiyalashuvida muhim ahamiyatga ega.

Internetda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy, iqtisodiy va axloqiy masalalarga ham taalluqlidir. Biroq, bu sohada mavjud bo'lgan xavf-xatarlar va muammolarni hal qilish uchun nafaqat qonunchilik va texnologiyalarni yangilash, balki fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish ham zarurdir. Ushbu maqolada shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning huquqiy jihatlari, O'zbekistonning amaldagi qonunchiligi, xalqaro tajribalar va internet xavfsizligi bo'yicha ko'rib chiqiladigan dolzarb masalalar tahlil qilinadi.

Internetda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish masalasi dunyo bo'ylab tobora muhimroq bo'lib bormoqda. Har bir internet foydalanuvchisi onlayn xizmatlarni foydalanishda o'zining shaxsiy ma'lumotlarini taqdim etadi. Bular orasida ism, familiya, manzil, telefon raqami, elektron pochta manzili, kredit kartalari va boshqa sezgir ma'lumotlar mavjud. Bu ma'lumotlarning noto'g'ri qo'llanilishi yoki o'g'irlash holatlari katta xavf tug'dirishi mumkin. Ushbu xavflar oldini olish va foydalanuvchilarning huquqlarini himoya qilish uchun huquqiy me'yorlar va texnologik choralar zarur.

O'zbekistonda shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlash uchun texnik va tashkiliy choralar ham ko'rilgan. Misol uchun, barcha ma'lumotlar xavfsiz serverlarda saqlanishi, ma'lumotlarga faqat ruxsat etilgan shaxslar kirish huquqiga ega bo'lishi kerak. Ushbu qonunlarga rioya qilmaslik, shuningdek, shaxsiy ma'lumotlarni noto'g'ri ishlatish jinoiy javobgarlikka olib keladi.

Xalqaro miqyosda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha eng muhim huquqiy me'yorlardan biri Yevropa Ittifoqining "Umumiy ma'lumotlar himoyasi to'g'risida"gi (GDPR) qonuni hisoblanadi. 2018-yilda kuchga kirgan GDPR, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning eng yuqori standartlarini belgilaydi. Ushbu qonun shaxslarning ruxsati bilan ularning ma'lumotlarini yig'ish, saqlash va ishlatishni talab qiladi. Bundan tashqari, GDPR doirasida ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash uchun turli chora-tadbirlar ko'rish zarurligi belgilangan. Yevropa Ittifoqi va boshqa davlatlar o'rtasida bu qonunlarning muvofiqligi va o'zaro hamkorlik o'z o'rnini topmoqda.

GDPR bo'yicha, shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish va ishlatishda shaxsning aniq ruxsati olinishi, ma'lumotlar saqlanadigan muddat va ularning xavfsizligi kafolatlanishi kerak. GDPR shuningdek, shaxslarning o'z ma'lumotlariga kirish huquqi, ularni yangilash va o'chirish huquqini ta'minlaydi. Bu me'yorlar internet foydalanuvchilari uchun katta ahamiyatga ega bo'lib, shaxsiy ma'lumotlarning qanday ishlatilishini tushunish va nazorat qilish imkoniyatini beradi.

Shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlashda eng katta muammo - internetda mavjud bo'lgan turli xil xavf-xatarlar va hujumlardir. Birinchi navbatda, phishing hujumlari va onlayn firibgarliklar shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash uchun eng keng tarqalgan usullardir. Phishing hujumi - bu foydalanuvchini yolg'on veb-saytga yoki elektron pochta orqali ma'lumotlarni taqdim etishga majbur qilishdir. Ushbu hujumlar orqali foydalanuvchilarning maxfiy ma'lumotlari o'g'irlanishi mumkin. Shuningdek, internetda ma'lumotlar saqlanadigan serverlar va platformalarning zaifligi, ma'lumotlarning xavfsizligini buzishiga olib kelishi mumkin. Agar ma'lumotlarni saqlash tizimi xavfsiz bo'lmasa, hatto qonunchilik tomonidan belgilanadigan xavfsizlik choralariga qaramay, ma'lumotlar o'g'irlash yoki yomon niyatli shaxslar tomonidan manipulyatsiya qilinishi mumkin.

Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishda bir qator texnik va huquqiy choralar mavjud. Avvalo, foydalanuvchilar o'zlarining onlayn faoliyatini ehtiyotkorlik bilan boshqarishlari kerak. Masalan, kuchli parollarni ishlatish, ikki faktorli autentifikatsiya tizimlarini yoqish va faqat ishonchli veb-saytlarda ma'lumotlarni taqdim etish kabi xavfsizlik choralariga rioya qilish zarur. Shu bilan birga, davlatlar va kompaniyalar shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlash uchun ko'proq texnik resurslarni va huquqiy chora-tadbirlarni joriy etishlari kerak. Ma'lumotlarni himoya qilish tizimlari yangilanib turishi, foydalanuvchilarning huquqlari doimo himoya qilinishi lozim. Bu, shuningdek, foydalanuvchilarning huquqiy madaniyatini oshirishni va shaxsiy ma'lumotlarni xavfsiz ishlatishning ahamiyatini tushunishni talab etadi.

Internetda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish masalasi faqatgina texnik masala emas, balki huquqiy va axloqiy masaladir. O'zbekiston va boshqa mamlakatlar shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qonunchilikni mustahkamlash, xavfsizlikni ta'minlash va foydalanuvchilarning huquqlarini himoya qilish bo'yicha faoliyat olib bormoqda. Shu bilan birga, xalqaro miqyosda bu sohadagi hamkorlik va tajriba almashish muhim ahamiyatga ega. Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning samarali tizimi yaratish uchun qonunlar, texnologiyalar va fuqarolarning huquqiy madaniyati birgalikda rivojlanishi lozim.

Internetda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bugungi raqamli davrda eng dolzarb masalalardan biriga aylangan. Shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligi nafaqat foydalanuvchilarning huquq va erkinliklarini ta'minlash, balki jamiyatning umumiy xavfsizligini saqlash uchun ham muhimdir. O'zbekistonning "Shaxsga doir

ma'lumotlar to'g'risida "gi qonuni va boshqa xalqaro me'yorlar, jumladan, Yevropa Ittifoqining GDPR qonuni, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning huquqiy asoslarini belgilashda katta rol o'ynamoqda. Ushbu qonunlar va standartlar shaxsiy ma'lumotlarning noto'g'ri ishlatilishini oldini olish, foydalanuvchilarning huquqlarini himoya qilish va xavfsizlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Biroq, internetda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga qaratilgan choralar faqat qonunchilik bilan cheklanib qolmasligi kerak. Texnologik rivojlanish, xususan, kiber-xavfsizlikni kuchaytirish va foydalanuvchilarning huquqiy madaniyatini oshirish ham zarur. Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish jarayonida davlatlar, xalqaro tashkilotlar, kompaniyalar va foydalanuvchilar birgalikda harakat qilishlari lozim. Bu muammo nafaqat huquqiy, balki axloqiy va ijtimoiy masala sifatida ham e'tiborga olinishi kerak.

Kelajakda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish sohasida qonunchilik va texnologiyalar doimiy ravishda yangilanib borishi zarur. Foydalanuvchilarning ma'lumotlari xavfsizligini ta'minlashda davlatlarning va xalqaro hamjamiyatning faol hamkorligi katta ahamiyat kasb etadi. Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish nafaqat huquqiy jihatdan, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik nuqtai nazaridan ham ustuvor vazifaga aylanishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi qonun.
3. Yevropa Ittifoqining "Umumiy ma'lumotlar himoyasi to'g'risida"gi (GDPR) Reglamenti.
4. Mark J. W. Lee, Cybersecurity Law (Oxford University Press, 2020).